

Per què no estem actuant per a salvar el món

Skinner, B.F.

1982

La majoria de les persones reflexives coincidixen que el món es troba en greus problemes.

Una guerra nuclear podria provocar un hivern nuclear que destruiria tots els éssers vius; els combustibles fòssils no duraran per sempre i molts altres recursos crítics s'estan esgotant; la Terra es torna cada vegada menys habitable; i tot això es veu agreujat per una població en ràpid creixement que es resistix al control. Pot ser que el calendari no siga clar, però l'amenaça és real. El fet que molta gent haja començat a trobar tediosa l'enumeració d'estos perills és potser una amenaça encara major.

Per què no s'està fent més?

En una sola generació, hem aconseguit avanços extraordinaris en l'exploració espacial, l'enginyeria genètica, la tecnologia electrònica i molts altres camps, però s'ha fet molt poc per a resoldre problemes que sens dubte són més greus. Sabem el que es podria fer: podríem destruir totes les armes nuclears, limitar la grandària de les famílies i adoptar un estil de vida molt menys contaminant i menys malbaratador. El simple fet d'enumerar estes mesures basta per a demostrar el lluny que estem de dur-les a terme.

Les explicacions tradicionals de per què fem tan poc són ben conegudes. Es diu que manquem de responsabilitat cap als qui vindran després de nosaltres, que no tenim una percepció clara del problema, que no estem utilitzant la nostra intel·ligència, que patim de falta de voluntat, que manquem de força moral, etcètera. Desgraciadament, este tipus d'explicacions només substituïxen una pregunta per una altra. Per què no som més responsables o més intel·ligents? Per què patim de falta de voluntat?

Una estratègia millor és analitzar el nostre comportament i les condicions de l'entorn de les quals depèn. Allí trobarem almenys algunes de les raons per les quals fem el que fem. També són explicacions de les condicions corporals que anomenem sentiments i estats mentals.

El problema actual queda llavors clar: se'ns demana que fem alguna cosa pel futur. Però el futur no existix. No pot influir en nosaltres; nosaltres no podem influir en ell. Parlem del futur quan diem que actuem amb un propòsit, però el propòsit ja no és un principi científic acceptable.

Les aus, per exemple, semblen construir nius amb el propòsit d'incubar i criar a les seues cries. Sens dubte els construïxen i després els utilitzen, però no hem de dir que els construïxen pensant en el seu ús futur.

El concepte de propòsit ha sigut substituït pel de selecció, que va ser reconegut per primera vegada per Darwin i Wallace en la selecció natural de les espècies. Les aus construïxen nius no per la seua utilitat futura, sinó perquè les variacions en l'estructura genètica que les van portar a construir nius de formes lleugerament diferents van ser seleccionades per la major probabilitat de supervivència de l'espècie quan ho van fer. Un sol cas de construcció de nius té una estructura en la qual una acció és seguida per una conseqüència, però la conseqüència només es produïx perquè en el passat es van produir conseqüències similars. El nostre problema actual sorgix perquè, encara que la selecció natural prepara a una espècie per a un futur, només és un futur que s'assembla al passat seleccionador. En un entorn diferent, una espècie pot perir.

Eixa falla es va corregir en certa manera mitjançant l'evolució d'un procés a través del qual un organisme individual podia adquirir un comportament que fora eficaç en entorns massa inestables per a la selecció natural. Este procés, el condicionament operant, és també un tipus de selecció, i no és d'estranyar que el comportament també semble tindre un propòsit. A vegades se'l denomina «dirigit a un objectiu», però l'objectiu no té cap efecte sobre el comportament a través del qual s'aconsegueix ni sobre la probabilitat que el comportament es produïska. El seu efecte només es nota en casos futurs.

Per tant, el nostre problema persistix: el comportament operant, igual que la selecció natural, prepara a l'organisme per a un futur, però només per a un futur similar al passat seleccionador. A més, el repertori de comportaments que pot adquirir sense ajuda un sol organisme en una sola vida no és molt ampli.

Eixa falla va ser corregida al seu torn per l'evolució dels processos a través dels quals els organismes es van veure afectats pel passat selectiu d'altres membres de l'espècie. La imitació és un exemple. Quan els membres d'un grup s'imiten entre si i modelen el comportament a imitar, adquirixen repertoris molt més amplis, que són eficaços en una major varietat de condicions. L'espècie humana va ser molt més

allà de la imitació i el modelatge amb l'evolució del comportament verbal, o llenguatge. Les persones no sols mostren les unes a les altres el que cal fer, sinó que s'ho diuen.

Un idioma és el producte d'un tercer tipus de selecció per conseqüències: l'evolució de les cultures. Una cultura evoluciona quan noves pràctiques, introduïdes potser per raons irrelevantes, són seleccionades per la seua contribució a la supervivència del grup que les practica. També es diu que les pràctiques culturals tenen fins.

Per exemple, es diu que la fi de l'educació és produir membres informats d'un grup, però, de nou, només hauríem de parlar de seleccionar conseqüències. Les pràctiques educatives evolucionen quan contribueixen al fet que el grup compte amb membres informats.

L'educació també és un exemple d'altres dos falles que són rellevants per al nostre problema: (1) els trets persisteixen molt temps després que les condicions responsables de la seua selecció hagen canviat, i (2) els canvis poden haver sigut causats pels trets seleccionats.

Per tant, és probable que el sistema digestiu d'una espècie i el seu comportament alimentari hagen evolucionat al mateix temps. En un entorn estable, els animals mengen «instintivament» els aliments que poden digerir. Això es deu a la selecció natural.

Quan, a més, es van desenvolupar susceptibilitats especials al reforç operant per part dels aliments, els animals van aprendre a trobar altres aliments que també satisfien les seues necessitats nutricionals. Això era especialment important quan els aliments essencials escassejaven.

En els inicis de la història de l'espècie humana, per exemple, la sal i el sucre eren quasi sempre escassos. Una persona en la qual un canvi genètic augmentara la susceptibilitat al reforç per la sal i el sucre havia d'haver après més ràpidament i recordat durant més temps on trobar-los. Es va desenrotllar un tret que va donar a l'individu, i després a l'espècie, un avantatge important, però que també va causar problemes. Gràcies a eixa mateixa susceptibilitat al reforç, les persones van descobrir i van produir grans quantitats de sal i sucre. La susceptibilitat va sobreviure i ara consumim molta més sal i sucre de la qual ens convé. L'espècie va crear un món en el qual algunes de les seues susceptibilitats genètiques al reforç van quedar desfasades.

Afortunadament, una altra pràctica cultural ajuda: els científics mèdics han descobert els efectes nocius de l'excés de sal i sucre i aconsellen a les persones que consumisquen menys. Si les conseqüències foren més greus, les barres de xocolata i les bosses de fruita seca salada portarien l'avertiment: «El Cirurgià General ha determinat que este producte pot ser perillós per a la seua salut».

Hi ha altres dos susceptibilitats que han causat més problemes dels que ens ocupen ací. En primer lloc, quan l'espècie vivia en un món poc hospitalari i era periòdicament delmada per la fam i les pestes, era important que les persones es reproduïren amb la major freqüència possible. Es va desenrotllar una major susceptibilitat al reforç per contacte sexual, que ara és responsable del perill i la misèria de la superpoblació. En segon lloc, quan les persones es protegien a si mateixes i a les seues possessions en combats cos a cos, el reforç per qualsevol senyal que s'havia ferit a l'oponent ajudava a desenvolupar i mantindre habilitats de lluita. S'ha desenrotllat una susceptibilitat al reforç que ha portat a la invenció i producció d'armes que causen mal a un nombre molt major de persones de formes molt més decisives.

Sovint es proposa que resolguem estos problemes advertint a les persones de les conseqüències del seu comportament. «Conscienciar» és l'expressió de moda. Es dona per descomptat que, una vegada que les persones saben que el seu comportament tindrà conseqüències perilloses, canviaran. Este recurs al coneixement ha causat molts problemes. A vegades s'establix una distinció entre saber el que succeirà quan actuem d'una determinada manera perquè unes certes conseqüències s'han produït quan hem actuat així (i en este cas es diu que «sabem per experiència») i saber perquè se'ns ha dit el que succeirà («saber per descripció»).

El que falta en el coneixement per descripció és una raó per la qual hauríem d'actuar. Si aprem el bolígraf del nostre amic i gaudim escrivint amb ell, és possible que comprem un igual. Sabem per experiència que és un bon bolígraf. Ho comprem perquè ha actuat el reforç positiu. Si, en canvi, el nostre amic simplement ens diu que és un bon bolígraf, sabem eixe fet per descripció, però només el

comprarem si ja hem seguit amb èxit el consell del nostre amic o el consell d'altres persones amb les quals hem tingut experiències similars.

Òbviament, no podem conèixer el futur per experiència pròpia, i tenim molt poques raons per a actuar basant-nos en descripcions. En general, com més remotes són les conseqüències previstes, menys probable és que seguim els consells. Hem tingut més èxit quan hem seguit consells sobre el futur immediat, perquè eixe tipus de consells s'han provat més sovint i s'han demostrat millors. Els consells que ara se'ns ofereixen es referixen a un futur llunyà; poden ser bons consells, però això no vol dir que els anem a seguir.

Tampoc solem seguir el tipus de consells que es denominen advertiments. Quan les conseqüències previstes del nostre comportament són castigadores, hem de previndre-les o escapar d'elles. Però sovint és més fàcil escapar d'altres maneres: ignorant o oblidant el consell o trobant una manera d'escapar que no requereisca resoldre el problema. El pensament apocalíptic recent als Estats Units ha adoptat esta última postura. Es diu que estem en «els últims dies». Com el nostre futur està en un altre món, este món és prescindible. No cal fer res al respecte.

Tampoc és probable que seguim els consells que ara se'ns ofereixen, perquè les conseqüències immediates són castigadores. Les velles susceptibilitats al reforç segueixen presents en nosaltres, i el comportament que reforcen és, naturalment, incompatible amb qualsevol intent de suprimir-lo. Es necessiten consells contundents per a induir a la majoria de les persones a deixar de consumir recursos irremplaçables, moderar les alegries de la procreació i la paternitat, i destruir les armes que els fan sentir assegurances enfront dels seus enemics. I hi ha una altra raó per la qual el coneixement sobre el futur probablement no resoldrà el nostre problema: en la mesura en què no se segueixen els consells, és poc probable que es donen.

És cert que els consells sobre el futur personal poden ser eficaços. Moltes persones han deixat de fumar, per exemple, i potser algunes d'elles ho han fet perquè els van dir que fumar provoca càncer de pulmó. Això és encara més significatiu perquè fumar és un hàbit molt arrelat, perquè els efectes [positius] de deixar-ho no es noten immediatament i perquè el consell pot descartar-se per considerar-lo merament estadístic («Fumar no provoca càncer a tot el món, i a mi no m'ho provocarà»). Però, excepte unes poques persones que, com els metges, estan acostumades a seguir eixe tipus de consells i a veure les conseqüències de prop, la majoria de la gent probablement ha deixat de fumar per raons més immediates: mal de gola o tos per fumar, les molestes restriccions dels cartells de «prohibit fumar», les protestes de desconeguts, la tolerància condescendent dels amics que han deixat de fumar, l'elevat preu dels cigarrets, etc.

No obstant això, eixe mateix fet pot resultar útil. No es podria fer alguna cosa semblant per a resoldre el nostre problema? Per què no organitzar conseqüències immediates que tinguin el mateix efecte que tindrien les conseqüències remotes si es produïren ara? Eixe suggeriment no té res de nou. L'ètica és principalment una qüestió de conflicte entre conseqüències immediates i remotes.

Com podem renunciar a una recompensa per a evitar un castic posterior o acceptar un castic en honor d'una recompensa posterior? Les cultures han ajudat a resoldre el problema proporcionant conseqüències immediates que tenen el mateix efecte que les remotes. Avergonyixen als seus membres que no renunciïn a les recompenses immediates o es neguen a acceptar el castic immediat, i elogien als que el fan. Si menjar massa sal i sucre fora més greu, es consideraria vergonyós.

També podria considerar-se il·legal o pecaminós, ja que en les cultures avançades les sancions d'eixe tipus són assumides pels governs i les religions. Eixes institucions sobreviuen a les persones, per la qual cosa es pot dir que els qui responen a les seues sancions estan treballant per un futur més enllà del seu propi. Les sancions solen ser punitives: un paga impostos al govern o contribuïx a una religió perquè, si no ho fa, se li imposarà algun tipus de castic. Però també solen produir-se conseqüències positives: seguretat i orde en el cas del govern, i tranquil·litat i respostes a preguntes desconcertants en el cas de la religió. Estes conseqüències positives es denominen a vegades les justificacions dels governs i les religions. Els diners i els béns són altres reforços immediats que s'utilitzen per a induir a les persones a treballar per un futur més enllà del seu propi: el futur d'una empresa o indústria. Es diu que la justificació és

la producció i distribució més abundant de béns. Sense estes anomenades justificacions, els governs, les religions i el capital no haurien pogut mantindre el seu control.

Si el futur dels governs, les religions i els sistemes capitalistes fora congruent amb el futur de l'espècie, el nostre problema estaria resolt. Quan es descobrija que un determinat comportament posa en perill a l'espècie, les institucions ho declararien il·legal, pecaminós o massa costós, respectivament, i canviarien les contingències que imposen.

Per desgràcia, els futurs són diferents. Les armes nuclears es fabriquen per a garantir la supervivència dels governs i les religions, no de l'espècie. Els governs i les religions estimen la seua força en el número total dels seus seguidors i, per tant, són «pro-vida» (la Xina pot semblar una excepció, però la superpoblació ja era greu; el futur havia arribat). Els governs i les religions aconseguixen suport defenent el dret a la propietat i la busca de la felicitat, i només quan un futur molt pròxim amenaça (per exemple, durant una guerra) s'arrisquen a la deserció imposant austeritat.

Els governs, les religions i els sistemes capitalistes, ja siguen públics o privats, controlen la majoria dels reforços de la vida quotidiana; han d'utilitzar-los, com sempre han fet, per al seu propi engrandiment, i no tenen res a guanyar renunciant al poder. Eixes institucions són l'encarnació de pràctiques culturals que han sorgit a través de la selecció, però les contingències de la selecció entren en conflicte amb el futur de l'espècie humana.

El fet que la selecció per conseqüències només prepare per a un futur similar al passat seleccionador és un defecte que, com hem vist, s'ha corregit successivament: el defecte de la selecció natural mitjançant el condicionament operant i el defecte del condicionament operant mitjançant l'evolució de les pràctiques culturals. Però hi ha un altre pas possible. Entre les pràctiques culturals evolucionades es troben les de la ciència, i amb elles hauríem de ser capaces d'intervindre en el procés de selecció. Hauríem de ser capaços d'introduir variacions (en lloc d'esperar que es produïsquen per casualitat) o de canviar les contingències de la selecció. Una cosa així s'ha fet des de fa molt temps. Durant milers d'anys, les persones han intervingut en l'evolució dels animals domèstics mitjançant la cria selectiva, i ara poden fer-ho amb major precisió.

Per primera vegada és possible introduir variacions canviant els gens. Les persones sempre han intervingut en el desenrotllament de repertoris personals de comportament, ja siga introduint variacions (com modelant nous tipus de comportament per a ser imitats) o canviant les contingències del reforç. La instrucció programada fa les dos coses. Només ocasionalment s'han canviat les contingències de selecció responsables de les pràctiques culturals (encara que a vegades s'ha fet per a preservar una pràctica valuosa que estava a punt de desaparèixer), però les persones canvien habitualment les cultures introduint noves pràctiques com a variacions que poden seleccionar-se. En lloc d'esperar que la variació i la selecció resolguen el nostre problema, no podríem dissenyar una forma de vida que ens oferisca millors perspectives de futur?

Potser és hora de preguntar-nos qui som «nosaltres». La resposta pot trobar-se simplement enumerant als qui actualment es mostren més actius a l'hora d'abordar el problema. En la seua majoria, som acadèmics, científics, professors i escriptors per als mitjans de comunicació. Som persones sense compromisos —amb governs, religions i capital— i, per tant, som lliures per a considerar un futur més llunyà. Però només som lliures en la mesura en què realment no tenim compromisos. Si entre nosaltres hi ha líders governamentals, religiosos i empresarials, només estan amb nosaltres en la mesura en què no tenen compromisos amb les seues respectives institucions.

Les persones científiques podem oferir la millor visió del futur, i no té per què semblar-se al passat selectiu. Gran part de la ciència és simplement un registre del que ha ocorregut (és coneixement per experiència) però també és coneixement per descripció. En analitzar un sistema complex i aplicar el que ja se sap sobre les seues parts, els científics prediuen esdeveniments que mai han ocorregut abans. En examinar una cadena d'engranatges, per exemple, podem dir que si l'engranatge «A» gira en sentit horari, l'engranatge «H» girarà en sentit antihorari, malgrat que encara no ho hàgem vist fer-ho. També podem construir una cadena en la qual un engranatge determinat gire d'una manera determinada.

La predicció i la construcció d'una cadena d'esdeveniments prou més important es van confirmar en Alamogordo.

No obstant això, ací ens ocupem de cadenes que involucren a persones en lloc d'engranatges o nuclis, i gran part del que aprenguem dependrà de la competència d'aquelles de nosaltres que som científiques del comportament. Sabem prou sobre disposicions simples de variables com per a predir els efectes de disposicions noves? Quines dades sobre casos experimentats ens diran el que necessitem saber sobre els no experimentats?

Gran part del que es denomina ciència del comportament —ciència política, economia, antropologia i sociologia— es limita al que les persones han fet al llarg de la història o estan fent ara en els entorns en els quals viuen. Es tracta d'un coneixement basat en la familiaritat. Amb una excepció, el mateix pot dir-se de la psicologia, que s'ha centrat cada vegada més en històries de casos, qüestionaris, inventaris i altres registres del que les persones han dit i fet. El comportament estudiat per totes estes ciències és el producte de la genètica de l'espècie i de les cultures passades o presents. A més, els propis científics del comportament són producte de les seues cultures. Com se sol dir, no estan lliures d'ideologia.

L'excepció que acabem d'assenyalar és l'anàlisi experimental del comportament. Rares vegades s'invoca en els debats sobre el món en general, irònicament, per raons que en realitat constitueixen el seu punt fort, especialment pel que fa al problema actual. Atés que s'ha centrat principalment en l'estudi d'animals no humans, es diu que l'anàlisi experimental del comportament descarta tot el que és essencialment humà. Atés que ha tingut més èxit en l'estudi del comportament de subjectes humans no verbals —xiquets xicotets, persones amb discapacitat intel·lectual o psicoticisme—, es diu que descarta les habilitats cognitives.

Però hi ha raons per a eixes estratègies. En qualsevol camp de la ciència, es comença amb fets que poden predir-se i controlar-se amb una certa precisió i després es passa a fets més complexos només quan el creixent poder de l'anàlisi ho permet.

Quan la predicció i el control encara no són possibles, cal recórrer a la interpretació. Eixa és la pràctica científica habitual. La majoria dels fets de l'evolució, per exemple, estan fora de l'abast de la predicció i el control. La teoria de l'evolució és una interpretació, però està fortament recolzada per una ciència en la qual la predicció i el control són possibles: la ciència de la genètica. L'anàlisi experimental del comportament és la «genètica» de les ciències del comportament.

Hi ha una altra raó per la qual la majoria dels relats científics sobre el comportament humà continuen sent una qüestió d'interpretació. L'espècie es distingeix pel fet que els seus membres participen en comportaments verbals. No sols responen a contingències de reforç com ho fan les rates i els coloms, sinó que també parlen sobre elles. Formulen regles i es donen consells entre ells i a si mateixos. Se'ls ensenya a fer-ho des d'una edat primerenca i continuen fent-ho al llarg de les seues vides.

Per tant, en qualsevol context, ja siga en la vida quotidiana o en el laboratori, el comportament humà ha de tractar-se com un producte conjunt de les contingències de reforç predominants i del que una persona diu sobre elles. Això no significa que el comportament humà no es regisca per lleis, perquè hauríem de poder explicar-ho si coneguérem tots els fets, però la major part del que les persones es diuen a si mateixes sobre el món en el qual viuen és producte d'una història personal que està fora del nostre abast.

Durant molt de temps, el comportament humà continuarà sent en gran manera un tema d'interpretació més que de predicció i control. D'ací la importància d'una ciència que estudeie el comportament d'organismes els processos bàsics dels quals de comportament estiguen lliures de complicacions verbals, és a dir, espècies no verbals o subjectes humans que no hagen adquirit un comportament verbal extens.

Una analogia pot resultar útil. Suposem que l'espècie humana va desenrotllar un òrgan addicional als pulmons que ajudava en l'intercanvi de gasos amb l'entorn. Llavors, per a descobrir com funcionaven els pulmons, hauríem de trobar a una persona en la qual l'altre òrgan no s'haguera desenrotllat, s'haguera perdut o poguera deixar-se temporalment fora de funcionament. O hauríem d'estudiar els pulmons d'altres espècies. El comportament verbal té l'efecte d'un òrgan d'este tipus: els processos bàsics del

comportament només poden estudiar-se sense confusió quan està fora de funcionament. No obstant això, el comportament verbal en si mateix pot analitzar-se en els mateixos termes.

Una altra característica de l'anàlisi experimental del comportament és rellevant. Els primers experiments sobre el comportament animal quasi sempre es dissenyaven per a posar a prova teories. Les teories solien basar-se en les històries personals dels experimentadors. Per tant, els resultats no estaven lliures d'ideologia. No obstant això, l'anàlisi experimental del comportament utilitza molt poca teoria més enllà de la suposició de la llei que regixen la seua matèria. Passa a l'estudi de noves propietats del comportament a mesura que estes van apareixent una després d'una altra conforme avança la investigació. Per tant, el resultat està el més lliure possible de la ideologia del científic.

Si la naturalesa humana es referix a la dotació genètica de l'espècie, no podem canviar-la. Però comptem amb la ciència necessària per a dissenyar un món que tinga en compte eixa naturalesa i corregisca molts dels errors de l'evolució. Seria un món en el qual les persones es tractaren bé entre si, no per les sancions imposades pels governs o les religions, sinó per les conseqüències immediates i directes. Seria un món en el qual les persones produirien els béns que necessiten, no per contingències imposades per una empresa o indústria, sinó simplement perquè «són «béns» i, per tant, reforcen directament. Seria un món bell i interessant perquè fer-ho així es veuria reforçat per coses belles i interessants.

Seria un món en el qual la població es mantinguera en un nivell segur perquè s'haurien superat tots els incentius socials i econòmics per a tindre fills i la concepció seria fàcilment evitable o lliurement revocable. Seria un món en el qual s'haurien abolit les pràctiques socials i comercials que promouen el consum innecessari i la contaminació. Seria una forma de vida que donaria a l'espècie una vida molt més llarga en el planeta Terra. Tot això podria fer-se sense «crear consciència». Només aquelles persones que van dissenyar les relacions entre el comportament i les seues conseqüències haurien de tindre en compte les conseqüències més remotes.

Quines possibilitats hi ha que una cultura així dissenyada pugui prevaldre?

Per descomptat, no podria imposar-se sense més. Si fos així, no seria la cultura adequada. Tampoc podria escapar a la selecció per conseqüències. Les noves pràctiques apareixerien com a variacions, i només sobreviurien si contribuïren a la fortalesa del grup. Les pràctiques esmentades anteriorment òbviament tindrien problemes. S'enfrontarien a l'oposició de les institucions a les quals estaven destinades a substituir. Fins i tot si els canvis es programaren acuradament i avançaren lentament en la direcció correcta, es trobarien amb resistència tan prompte com quedara clar que amenaçaven als governs, les religions i les empreses econòmiques. Tampoc seria possible recórrer al suport de la gent, perquè ells també serien producte de cultures anteriors. Una forma de vida dissenyada agradaria als qui la visqueren (o el disseny seria defectuós), però és quasi segur que no atrauria als qui els agrada el que els agrada perquè una cultura diferent els ha ensenyat al fet que els agrada.

El poder dels no compromesos no residix només en la ciència, sinó també en l'educació i l'assessorament. No obstant això, els no compromesos treballen lentament, i el nostre problema sembla exigir una acció immediata. Davant els indescriptibles perills de la guerra nuclear, sembla irresponsable limitar-se a ensenyar als jòvens la futilitat última de la violència. Davant la indescriptible misèria de la superpoblació, sembla irresponsable limitar-se a ensenyar als jòvens les satisfaccions que es poden trobar en una família xicoteta o en una vida sense fills. Davant la predicció de com serà la vida quan els recursos crítics estiguen quasi esgotats i el medi ambient irreversiblement contaminat, sembla irresponsable limitar-se a ensenyar als jòvens a gaudir de formes menys amenaçadores. Però construir una nova cultura des de zero pot ser que siga la nostra única esperança.

Podem trobar un cert consol en el fet que no és possible una intervenció real. No podem intervindre en la història de la vida en la Terra com si no formàrem part d'ella. Si alguna vegada els éssers humans han canviat el curs de l'evolució, l'han fet perquè les pràctiques culturals evolucionades ho han fet possible. No obstant això, si no podem intervindre, almenys podem observar. Hi ha indicis, per exemple, que les institucions s'estan debilitant? Sens dubte, no hi ha un moviment clar cap a un govern que governe millor perquè governe menys. La religió està exercint un paper més important que el que ha

exercit durant algun temps, i ha tornat a recórrer a mesures més violentes. Les empreses i la indústria a penes han reduït la bretxa entre els rics i els pobres de la Terra.

Els conflictes entre institucions són una part important del problema, però hi ha pocs indicis que s'estiguen resolent. La Societat de Nacions, que va sorgir després dels horrors de la Primera Guerra Mundial, es va anar debilitant a mesura que la guerra queia en l'oblit. Les Nacions Unides, que van sorgir després d'una guerra encara més horrible, s'han anat debilitant a mesura que els records del conflicte s'han anat esvaint. Els moviments ecumènics en la religió no van molt més allà del proselitisme. La competència continua sent el motor dels negocis i la indústria, i estem lluny d'un mercat mundial comú. En resum, els qui controlen les contingències de reforç sota les quals tots vivim mostren pocs indicis de renunciar al seu poder pel bé de l'espècie.

No hi ha molt més que dir a favor dels no compromesos. Moltes organitzacions es dediquen a la prevenció de la guerra nuclear, la superpoblació i l'esgotament i la destrucció d'un entorn habitable, però les seues protestes es dirigixen necessàriament cap als governs, les religions i els sistemes econòmics, i ací es detenen. A més, el principal modus operandi d'estes organitzacions és espantar a la gent en lloc d'oferir-li un món al qual puguen recórrer a causa de les conseqüències reforçadores de fer-ho.

Si les proves sobreviuen, els visitants de l'espai exterior podrien algun dia reconstruir una curiosa història:

La Terra era un planeta xicotet, però va resultar ser adequat per a la vida. En algun moment, els àtoms es van unir en una molècula que, en les condicions adequades, es va reproduir a si mateixa. Les variacions aleatòries en l'estructura d'eixa molècula van fer possible la reproducció en circumstàncies menys favorables. Les cèl·lules van evolucionar i després els òrgans, els organismes i les espècies. Els intercanvis amb l'entorn es van tornar cada vegada més complexos.

En una espècie, l'Homo sapiens, la musculatura vocal va passar a estar baix control operant i les persones van començar a parlar entre si i intercanviar experiències. Es van desenrotllar pràctiques culturals elaborades, entre elles la ciència i la tecnologia. Desgraciadament, es van utilitzar per a reforçar disposicions genètiques que havien evolucionat en una etapa anterior. Com el menjar era un reforç, la gent cultivava, emmagatzemava i distribuïa grans quantitats d'ella. Com desplaçar-se era útil i emocionant, van inventar trens, cotxes, avions i naus espacials. Perquè li podien llevar coses bones a altres persones i després calia defendre-les, van inventar garrots, armes i bombes. Com desitjaven evitar la mala salut i l'amenaça de la mort, practicaven la medicina i el sanejament. Vivien més temps i el seu número augmentava, i es van apoderar de més i més territori de la Terra i ho van posar en cultiu. Consumien cada vegada més els seus recursos irremplaçables. En la lluita pel que quedava, van començar a construir armes tan poderoses que podien posar fi a la vida en la Terra.

Algunes persones van veure el perill i es van preocupar, però les seues propostes entraven en conflicte amb pràctiques que comptaven amb el suport no sols de conseqüències immediates i, per tant, més poderoses, sinó també de principis morals i ètics obsolets que s'havien inventat per a justificar-les. Els qui van poder fer-ho van continuar reproduint-se a voluntat, consumint sense restriccions i preparant-se per a defendre's a qualsevol preu.

Al final, la gent va deixar de preocupar-se pel futur perquè ja no quedava gent.

Un final més feliç podria ser el següent:

Aquelles que van veure el perill van començar a fer alguna cosa més a parlar d'això. Van començar a estudiar el comportament humà amb mètodes que s'havien desenrotllat inicialment en la física i la biologia. Van passar d'observar el que les persones havien fet fins a eixe moment a observar el que feien en condicions acuradament controlades. Va sorgir una ciència i una tecnologia del comportament lliures d'ideologies governamentals, religioses i econòmiques. Es van dissenyar millors pràctiques culturals.

Mentrestant, les pràctiques més antigues es van debilitar a mesura que les seues justificacions es tornaven sospitoses. Els governs ja no proporcionaven orde i seguretat. Les religions no aconseguïen donar pau mental i es van unir als governs per a amenaçar la pau del món. Les seues respostes a preguntes

desconcertants van cedir davant les respostes de la ciència. Les institucions econòmiques van perdre el control a mesura que l'automatització destruïa tant la necessitat com el gaudi del treball productiu. L'educació va sorgir com la força dominant en el manteniment i la transmissió de les pràctiques culturals.

L'espècie va sobreviure durant molts milers d'anys i, abans que els visitants de l'espai exterior arribaren a la Terra, es van trobar amb una caravana similar procedent de la pròpia Terra.

D'acord, és un final utòpic, però en quin dels dos sentits de la paraula? Serà un món millor o no hi haurà món en absolut?

Notes de la Edició

- Font: *Why We Are Not Acting to Save the World*
- Transcripció, traducció i edició per La Conquesta del Panda finalitzada a l'agost de 2025.
- Els continguts de la versió en català de La Biblioteca Anarquista es troben sota llicència CC BY-NC-SA 4.0 per a la seua lliure descàrrega.
- En la mesura que oferim el nostre treball pel bé comú, creiem important crear també formes de col·laboració en la sostenibilitat d'aquest projecte autogestionari i alternatiu. Si t'agrada el nostre treball, considera fer un donatiu☒.

Skinner, B.F.
Per què no estem actuant per a salvar el món
1982

Why We Are Not Acting to Save the World
Traducció i edició d'agost de 2025 per La Conquista del Panda, sota llicència CC BY-NC-SA 4.0 per a
la seua lliure descàrrega en diversos formats:

www.labibliotecaanarquista.cat